
ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

УДК 336.76

К. М. Стрілець, аспірант

**САМОРЕГУЛЮВАННЯ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ:
ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ДЕФІНІЦІЙ**

Анотація. У статті проведено аналіз теоретичної бази функціонування саморегульованих організацій на фінансовому ринку України та поняття «саморегулювання» з точки зору виконуваних ним функцій.

Ключові слова: фінансовий ринок, державне регулювання, саморегулювання, саморегульовані організації.

К. Н. Стрилец, аспирант

**САМОРЕГУЛИРОВАНИЕ НА ФИНАНСОВОМ РЫНКЕ:
ПРОБЛЕМЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ ДЕФИНИЦИЙ**

Аннотация. В статье проведен анализ теоретической базы функционирования саморегулируемых организаций на финансовом рынке Украины и понятия «саморегулирование» с точки зрения исполняемых им функций.

Ключевые слова: финансовый рынок, государственное регулирование, саморегулирование, саморегулируемые организации.

К. М. Strilets, postgraduate student

**SELF-REGULATION AT THE FINANCIAL MARKET:
CONCEPT DEFINITION PROBLEM**

Abstract. It is carried out the analysis of self-regulatory organizations' functioning theory at the financial market in Ukraine. The concept of 'self-regulation' is revealed in terms of its functions executing.

Keywords: financial market, government regulation, self-regulation, self-regulatory organizations.

Актуальність теми дослідження. На сьогодні дискусії щодо методів регулювання фінансового ринку та їх ефективності свідчать про те, що механізм взаємодії державного регулювання та саморегулювання фінансового ринку України не реалізований повною мірою. У сфері саморегулювання фінансового ринку існує достатньо проблем та суперечностей, що впливають негативно як на стан ринку в межах країни, так і на довіру до українських фінансових активів з боку іноземних інвесторів. Саме тому актуальними є проблеми, пов'язані з діяльністю саморегульованих організацій та їх взаємодією з органами державного регулювання фінансового ринку.

Постановка проблеми. Розвиток фінансового ринку зумовлює необхідність постійного вдосконалення механізмів регулювання та нагляду. Недосконалість реалізації принципів саморегулювання та низька ефективність взаємодії саморегульованих організацій та державних органів регулювання призводить до невідомості інституту саморегулювання в країні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти здійснення регулювання та саморегулювання на фінансовому ринку досліджували у своїх працях такі українські науковці, як М. Бурмака, С. Мошенський, І. Дорошенко, О. Кий, С. Міщенко, Н. Шапран, І. Рекуненко, С. Науменкова та інші. Слід також звернути особливу увагу на праці та дослідження з даної проблеми таких російських і західних вчених-економістів, як П. Лансков, Я. Міркін, В. Рубцов, А. Захаров, А. Рот, Б. Борн, М. Хьюїт, Р. Бернارد. Незважаючи на наявність наукових праць, присвячених регулюванню фінансового ринку, актуалізується необхідність у подальшому дослідженні державного регулювання, саморегулювання фінансового ринку, а також забезпеченні високої кореляції між ними з метою підвищення ділової активності фінансового ринку України.

Постановка завдання. Мета статті полягає у дослідженні теоретичних засад механізму саморегулювання на фінансовому ринку та його зв'язку з державним регулюванням.

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Виклад основного матеріалу. У світовій практиці саморегулювання стало невід'ємною складовою регулювання фінансового ринку. Державне регулювання та саморегулювання дотримуються загальних цілей та принципів діяльності, що полягають у забезпеченні стабільності фінансового ринку, захисті інтересів усіх учасників фінансового ринку та зменшенні ризиків діяльності. Ефективне використання механізму саморегулювання може забезпечити чіткий та вчасний контроль за діяльністю на фінансовому ринку та значну економію державних витрат шляхом перенесення частини функцій на саморегулювальні організації.

Розвиток інституту саморегулювання в Україні повинен відбуватися шляхом поступової передачі функцій державних регулюючих органів відповідному суб'єкту регулювання. Цей процес неможливий без розроблення досконалої теоретичної бази функціонування саморегулювальних організацій. Дотепер у теорії та практиці фінансового ринку немає чіткого визначення поняття «саморегулювання».

У чинному законодавстві України поняття «саморегулювальна організація» визначається по-різному. Згідно із Законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» саморегулювальна організація – це неприбуткове об'єднання фінансових установ, створене з метою захисту інтересів своїх членів та інших учасників ринків фінансових послуг та якому делегуються відповідними державними органами, що здійснюють регулювання ринків фінансових послуг, повноваження щодо розроблення і впровадження правил поведінки на ринках фінансових послуг та/або сертифікації фахівців ринку фінансових послуг [2].

За законодавством України, для різних сегментів фінансового ринку поняття «саморегулювальна організація» різне. Так, для страхового ринку існує таке визначення: саморегулювальна організація страховиків – об'єднання, якому за рішенням Держфінпослуг делеговано окремі повноваження та інформація про яке внесена до реєстру саморегулювальних організацій фінансових установ [5].

На ринку кредитних спілок функціонує саморегулювальна організація кредитних спілок (Всеукраїнська асоціація кредитних спілок), якій за рішенням Держфінпослуг делеговано окремі повноваження та інформація про яку внесена до реєстру саморегулювальних організацій фінансових установ [4].

Саморегулювальна організація адміністраторів недержавних пенсійних фондів – неприбуткова організація (непідприємницьке товариство), що створюється з метою встановлення професійних стандартів діяльності з адміністрування недержавних пенсійних фондів, захисту та представлення інтересів своїх членів, а також учасників недержавних пенсійних фондів [1].

Саморегулювальна організація професійних учасників фондового ринку – неприбуткове об'єднання учасників фондового ринку, що провадять професійну діяльність на фондовому ринку з торгівлі цінними паперами, управління активами інституційних інвесторів, депозитарну діяльність (діяльність реєстраторів та зберігачів), утворене відповідно до критеріїв і вимог, установлених ДКЦПФР [3].

Отже, як бачимо, єдиного визначення для поняття «саморегулювальна організація» у законодавстві України не існує.

Ряд науковців мають свої власні точки зору на функціонування саморегулювальних організацій та по-своєму трактують це поняття. Так, І. Рекуненко та Є. Бондаренко формалізують саморегулювальну організацію як неприбуткове об'єднання професійних учасників ринку, яке створене з метою захисту інтересів своїх членів, здійснює регулювання ринків фінансових послуг щодо розроблення і впровадження правил поведінки на них та/або сертифікації фахівців ринку фінансових послуг, утворене відповідно до критеріїв і вимог, установлених законодавством. Саморегулювання є тим засобом, який зсередини сприяє розвитку ринку фінансових послуг. Активно діюча система саморегулювання створює додаткові механізми для розвитку суб'єктів ринку шляхом введення єдиних правил і стандартів діяльності, а також комплексного вирішення проблемних питань із урахуванням точки зору учасників ринку [12].

На думку М. Хьюїта, саморегулювання слід розглядати як частину єдиної моделі ефективного й усеохоплюючого регулювання фінансових ринків [14].

Вітчизняний науковець І. Дорошенко саморегуляцію визначає як механізм встановлення рівноваги в будь-якій системі. Відповідно, теорія саморегуляції фінансових ринків полягає у тому, що незалежні фінансові інститути, такі як приватні національні та транснаціональні банки та компанії, брокерські установи, хедж-фонди, страхові компанії, маючи різні цілі, задачі та стратегії, завдяки своїм діям, встановлюють загальну рівновагу на ринку [9].

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

В. Васильєва та О. Васильченко зазначають, що основною метою саморегулювання на фондовому ринку України є забезпечення оптимізації державного регулювання фондового ринку шляхом дерегуляції та посилення контролю за дотриманням учасниками фондового ринку регуляторних вимог та встановлення єдиних методів регулювання [6].

С. Румянцев вважає, що саморегулівні організації – це публічні некомерційні організації, що здійснюють діяльність в інтересах не тільки своїх членів, а й значно ширшого кола осіб – клієнтів, інвесторів, споживачів [13].

І. Шатковська стверджує, що саморегулівні організації у світовій практиці визнають підприємницькі асоціації, добровільні об'єднання, які встановлюють для своїх членів формальні правила у веденні бізнесу [15].

Саморегулювання виконує функцію узгодження інтересів держави, громадськості, емітентів і професійних учасників на фондовому ринку та забезпечує належне функціонування ринку. Саморегулювання загалом сприяє формуванню конкурентних ринкових відносин, гармонізації відносин між бізнесом та владою [7].

На думку О. Чередуку, саморегулівні організації, які об'єднують професійних учасників фінансового ринку й ринку цінних паперів за видами діяльності (реєстроутримувачів, торгівців цінними паперами, зберігачів і депозитаріїв), а також компанії з управління активами, функціонують із метою створення ефективної системи регулювання та контролю діяльності професійних учасників фінансового ринку.

Висновки. Отже, проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки:

1) саморегулювання є важливою частиною всеохоплюючого механізму регулювання фінансового ринку поряд із державним регулюванням;

2) саморегулювання на фінансовому ринку покликане сприяти відкритості, прозорості діяльності фінансового ринку;

3) механізм саморегулювання забезпечує захист інтересів не тільки своїх членів, а й клієнтів, інвесторів, споживачів, сприяючи при цьому формуванню конкурентних ринкових відносин та постійному розвитку ринку.

На нашу думку, саморегулівна організація – це некомерційна організація, що діє з метою захисту інтересів як своїх членів, так і інших учасників фінансового ринку та яка отримує частину повноважень відповідного регулюючого державного органу щодо розроблення, впровадження правил поведінки на фінансовому ринку та контролю за їх дотриманнями та сертифікації фахівців ринку фінансових послуг.

Література

1. Про недержавне пенсійне забезпечення : Закон України від 09.07.2003 р. № 1057-4 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>
2. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 20.08.2010 р. № 2664-14 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>
3. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-4 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>
4. Про затвердження Положення про делегування Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України окремих повноважень одній із всеукраїнських асоціацій кредитних спілок : Розпорядження від 03.10.2006 № 6280 [Електронний ресурс] / Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1186-06>
5. Про затвердження Положення про делегування Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України окремих повноважень об'єднанню страховиків : Розпорядження від 21.08.2008 № 1000 / Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1063-08>
6. Васильєва В. В. Фінансовий ринок : навчальний посібник / В. В. Васильєва, О. Васильченко. – К. : ЦУЛ, 2008. – 367 с.
7. Бачал Н. Сутність саморегулювання професійної діяльності учасників фондового ринку / Н. Бачал // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – 2010. – № 11 (219). – С. 15-17.
8. Бурмака М. Саморегулювання на фондовому ринку : суперечливість концепцій та адаптація міжнародних стандартів в Україні / М. Бурмака // Ринок цінних паперів України. – 2007. – № 11-12. – С. 11-18.
9. Дорошенко І. Саморегуляція глобальних фінансових ринків – механізм встановлення ринкової рівноваги чи джерело нестабільності та макроекономічних ризиків / І. Дорошенко // Банківська справа. – 2009. – № 1. – С. 14-26.
10. Кий О. Саморегулювання на фінансовому ринку : реалії та перспективи / О. Кий // Фінансовий ринок. – 2008. – № 9. – С. 17-18.
11. Міщенко С. Проблеми вдосконалення системи саморегулювання на фінансовому ринку / С. Міщенко // Фінанси України. – 2009. – № 9. – С. 43-52.
12. Рекуненко І. І. Особливості діяльності саморегулівних організацій на ринку фінансових послуг / І. І. Рекуненко, Є. П. Бондаренко // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць: заснований

ФІНАНСИ. БАНКІВСЬКА СПРАВА

у 1999 р. / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – Вип. 29. – С. 391-404.

13. Румянцев С. Розвиток механізмів саморегулювання / С. Румянцев // Цінні папери. України. – 2008. – 20 листопада. – № 45 (537). – С. 3-4.

14. Хьюїт М. Саморегулівні організації (СРО) / М. Хьюїт // Проект ЄС «Посилення сектору фінансових послуг України». – 2009. – № 7. – С. 10.

15. Шатковська І. В. Аспекти питання законодавчого забезпечення діяльності саморегулівних організацій в Україні / І. Шатковська // Наукові записки Інституту законодавства Верховної ради України. – 2011. – № 3 (6). – С. 82-88.

Bibliography

1. Pro nederzhavne pensiine zabezpechennia : Zakon Ukrainy vid 09.07.2003 r. № 1057-4 [Elektronnyi resurs] / Verkhovna Rada Ukrainy. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>

2. Pro finansovi posluhy ta derzhavne rehuliuвання rynkiv finansovykh posluh : Zakon Ukrainy vid 20.08.2010 r. № 2664-14 [Elektronnyi resurs] / Verkhovna Rada Ukrainy. – Rezhym dostupu : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>

3. Pro tsinni papery ta fondovyi rynek : Zakon Ukrainy vid 23.02.2006 r. № 3480-4 [Elektronnyi resurs] / Verkhovna Rada Ukrainy. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>

4. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro delehuвання Derzhavnoiu komisiieiu z rehuliuвання rynkiv finansovykh posluh Ukrainy okremykh povnovazhen odnii iz vseukrainskykh asotsiatsii kredytnykh spilok : Rozporiadzhennia vid 03.10.2006 № 6280 [Elektronnyi resurs] / Derzhavna komisiia z rehuliuвання rynkiv finansovykh posluh Ukrainy. – Rezhym dostupu : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1186-06>

5. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro delehuвання Derzhavnoiu komisiieiu z rehuliuвання rynkiv finansovykh posluh Ukrainy okremykh povnovazhen obiednanniu strakhovykh : Rozporiadzhennia vid 21.08.2008 № 1000 / Derzhavna komisiia z rehuliuвання rynkiv finansovykh posluh Ukrainy. – Rezhym dostupu : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1063-08>

6. Vasylieva V. V. Finansovyi rynek : navchalnyi posibnyk / V. V. Vasylieva, O. Vasylichenko. – K. : TsUL, 2008. – 367 с.

7. Bachal N. Sutnist samorehuliuвання profesiinoi diialnosti uchasykh fondovoho rynku / N. Bachal // Derzhavnyi informatsiinyi biuleten pro pryvatyzatsiiu. – 2010. – № 11 (219). – С. 15-17.

8. Burmaka M. Samorehuliuвання na fondovomu rynku : superechlyvist kontseptsii ta adaptatsiia mizhnarodnykh standartiv v Ukraini / M. Burmaka // Rynok tsinnykh paperiv Ukrainy. – 2007. – № 11-12. – С. 11-18.

9. Doroshenko I. Samorehuliuвання hlobalnykh finansovykh rynkiv – mekhanizm vstanovlennia rynkovoї rinvovahy chy dzhe-relo nestabilnosti ta makroekonomichnykh ryzykiv / I. Doroshenko // Bankivska sprava. – 2009. – № 1. – С. 14-26.

10. Kyi O. Samorehuliuвання na finansovomu rynku : realii ta perspektyvy / O. Kyi // Finansovyi rynek. – 2008. – № 9. – С. 17-18.

11. Mishchenko S. Problemy vdoskonalennia systemy samorehuliuвання na finansovomu rynku / S. Mishchenko // Finansy Ukrainy. – 2009. – № 9. – С. 43-52.

12. Rekenenko I. I. Osoblyvosti diialnosti samorehulivnykh orhanizatsii na rynku finansovykh posluh / I. I. Rekenenko, Ye. P. Bondarenko // Problemy i perspektyvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy : zbirnyk naukovykh prats: zasnovanyi u 1999 r. / Derzhavnyi vyshchyi navchalnyi zaklad «Ukrainska akademiia bankivskoi spravy Natsionalnoho banku Ukrainy». – Sumy : DVNZ «UABS NBU», 2010. – Vyp. 29. – С. 391-404.

13. Rumiantsev S. Rozvytok mekhanizmiv samorehuliuвання / S. Rumiantsev // Tsinni papery. Ukrainy. – 2008. – 20 листопада. – № 45 (537). – С. 3-4.

14. Khiuit M. Samorehulivni orhanizatsii (SRO) / M. Khiuit // Proekt YeS «Posylennia sektoru finansovykh posluh Ukrainy». – 2009. – № 7. – С. 10.

15. Shatkovska I. V. Aspektni pytannia zakonodavchoho zabezpechennia diialnosti samorehulivnykh orhanizatsii v Ukraini / I. Shatkovska // Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi rady Ukrainy. – 2011. – № 3 (6). – С. 82-88.

Надійшла 26.02.2012